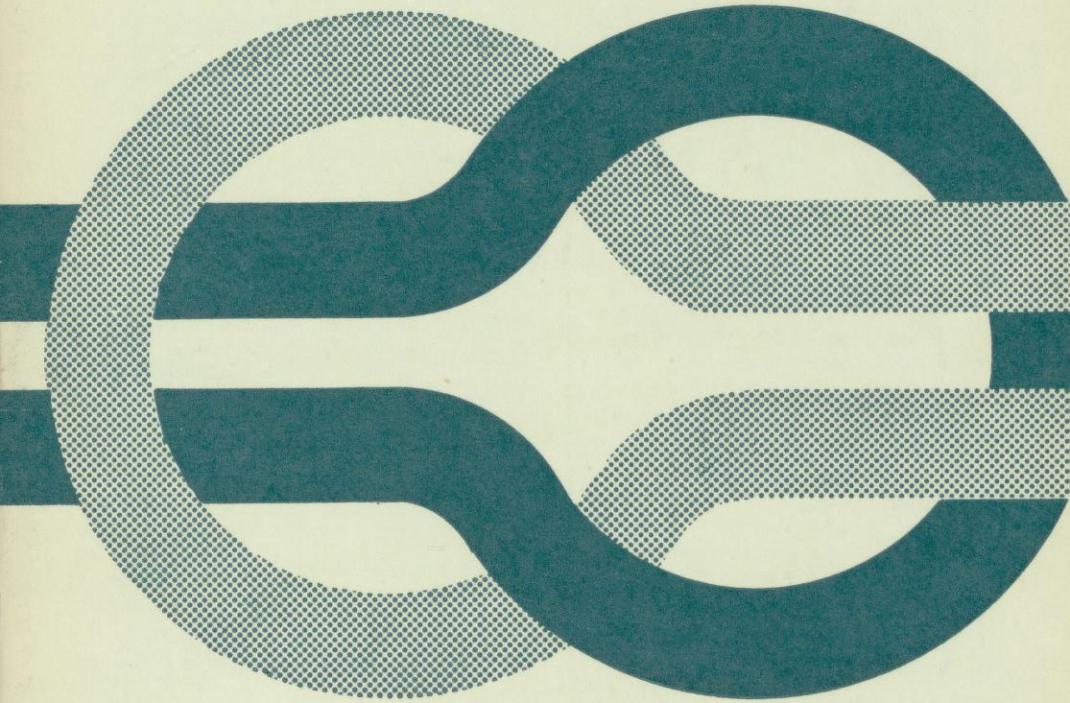
UNIVERSITETSBIBLIOTEKET I OSLO
Aviskontoret

19. årg. - 1973 - Nr. 3

Rapport

SAMORDNINGSRÅDET FOR
ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE

Rapport (tidl. Hjertebladet)

UTGIVER: SAMORDNINGSRÅDET FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
SEKRETÆR: ADVOKAT KAARE JØNSBERG, TORGGATEN 10, OSLO 1

Redaktør: Ruth Erlandsen
Redaksjonskomité: — Kari Bredal — Alfhild Hansson — Else Hansson — Knut Werner

Henvendelser angående abonnement og adresseforandringer skjer til forretningsføreren **Gunvor Heier, Postboks 167, 1324 Lysaker.**

Innbetaling for abonnement til **postgirokonto nr. 9473, bankgirokonto nr. 6088.05.01081** eller til forretningsføreren. Bladet kommer med 6 nummer i året. Kontingenten er **kr. 10,—** pr. år.

Henvendelser ang. annonser og betaling for disse skjer til **Aug. Hanssens Forlag, Ø. Slottsgt. 5, II etg., Oslo 1.** Bankgiro nr. 7001.05.01928.

Manuskripter til «Rapport» sendes redaktør **Ruth Erlandsen, Kirkeveien 44, Oslo 3.**

Følgende organisasjoner er tilsluttet Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge:

Det Norske Diakonforbund
Nasjonalforeningen for Folkehelsen
Norges Bondekvinnelag
Norges Husmorforbund
Norges Røde Kors
Norsk Lærerlag
Norsk Folkehjelp
Norske Kvinners Sanitetsforening
Åndssvakesakens bestyrerforening
Skolestyrerkollegiet ved skoler for psykisk utviklingshemmede
Forbund av pedagogisk personale for psykisk utviklingshemmede

I DETTE NUMMER:

Ulik bakgrunn, men felles sak
Institusjonene på jakt etter lånemidler
Nytt fra Samordningsrådet
Lillestølen: Bevar pioneråndenn
«Tre generasjoner»
Et utvannet F-råd?
Blir vanlig skolemiljø unntaket?
Milepel for samarbeid
En ny omsorgslov?
Foreldrene vår samarbeidspartner
Mer som binder enn som skiller
Økt forskning
Lossius-utvalget
Oslo får helsevern-direktør
Nytt fra Rapport
Måltider med de ansatte
Hvem skal beskyttes?
Foreldreforening på Grønland?
Idrettslekene
Dittmann formann i NFPU

Ulik bakgrunn, men felles sak

Positive rapporter om samarbeidet NFPU og SOR

— Vi kan utmerket godt samarbeide på mange flere felter enn jeg hadde trodd! sa generalsekretæren i Norsk Forbund for psykisk utviklingshemmede, lektor Sigurd Gohli på årsmøtet for Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge. Møtet i Levanger var preget av den positive atmosfære som samarbeidsutvalget mellom de to organisasjoner hadde lagt grunnen til.

Gohli som talte på forhandlingsmøtet og under Nord-Trøndelag fylkes middag, pekte på at man finner likhetspunkter mellom organisasjonene når man først begynner å bearbeide sakene. Han syntes man var kommet ganske langt når årets to landsmøter legger fram likelydende henstillinger til myndighetene.

— Det kan synes som en bagatell at resolusjonene er skrevet på det samme brevpapir. Men det var utenkelig for ikke så lenge siden, sa Gohli. Han understreket at det gjelder samarbeid om felles sak, men med ulik bakgrunn og tildels ulike motiver. Ved saklig uenighet og gjennom diskusjon kan vi oppnå fremgang.

— På ett område har vi felles jobb, nemlig realiseringen av oppgavene. Lossius-utvalgets innstilling er bra, men hvis vi ikke greier å skape en opinion gjenom samarbeid, blir utredningen bare et verdifullt stykke papir. Vi vil oppnå de samarbeidsresultater vi selv fortjener. Det betyr at vi også må bearbeide holdninger hos oss selv, sa foreldreforbundets generalsekretær.

Han sluttet med et ønske om at de psykisk utviklingshemede selv må komme til orde. Vi vet at de kan tale sin egen sak, og jeg ser fram til at de kan være til stede, både på vårt forbunds og Samordningsrådets landsmøte, sa Sigurd Gohli.

Rapport fra Samarbeidsutvalget

En utførlig rapport om Brekkeutvalget og Samarbeidsutvalget ble gitt av områdeoverlege Mogens Rasmussen, Molde. Han refererte forhistorien med oppnevningen av Brekkeutvalget på Samordningsrådets årsmøte i Harstad i 1969. Utvalgets arbeid utkrystalliserte seg i det såkalte «struktureringsforslag» i januar 1970.

Samordningsrådets årsmøte vedtok å ta kontakt med Norsk Forbund for psykisk utviklingshemme-

Et par utsnitt av forsamlingen under årsmøtet på Skogn folkehøgskole. Blant de oppmerksomme tilhørere ser vi bl.a. øverst fra venstre Sigurd Gohli, Notodden, generalsekretær i Norsk Forbund for psykisk utviklingshemmede, fru Eleanor Hofgaard, Halden, styrer Rubert Kleiven, Ulefoss og fru Grethe Jæger Thunes, Haslum. I forgrunnen nederst, diakon Petter Haugland, Oslo, og fru Ruth Eide, Trondheim.

de for å gjennomgå struktureringsforslaget.

Etter et par møter med representanter for de to organisasjoner var det klart at tiden til en formell sammenslutning ikke var til stede. De lokale tilsluttede ledd måtte ha en ganske annerledes god kontakt med hverandre før tiden var moden. Også på det sentrale plan var det mange ting som trengte avklaring og åpen debatt.

Pionerene var foreldre

Rasmussen minnet i denne forbindelse om at Samordningsrådet etterhvert forandret karakter i betydelig grad. Pionerene i rådet var selv foreldre. Så kom et generasjonsskifte, samtidig med at synet på omsorgen endret seg. I dag og i fremtiden må den frivillig innsats konsentrere seg om å overvåke at samfunnet oppfyller sine forpliktelser, og desuten om pionertiltak.

Samarbeidsutvalget mellom SOR og NFPU, det såkalte 6-mannsutvalg, holdt sitt første møte 24. november 1972 i Oslo. Utvalget har i alt hatt fire møter inntil årsmøtene i de to organisasjoner, det siste den 11. mai i år.

De seks medlemmene i utvalget er:

Fra Samordningsrådet: Gunnar Brekke, Bergen, Knut Werner, Oslo, Mogens Rasmussen, Molde.

Fra Norsk Forbund for psykisk utviklingshemmede: Sigurd Gohli, Notodden, Hans Giltvedt, Ski, Tor Brandt, Oslo.

Etter de to første møtene i utvalget var det nokså klart at det ville være gunstig å få innkalt representanter fra kontoret for psykiatri i Helsedirektoratet. Konsulent Dag Lønningdal og byråsjef Ole Ulleberg har deltatt i senere utvalgsmøter. Det er også meningen å innkalle skolestyrer Ovar Torsrud som spesielt sakkyndig i en bestemt sak.

Mogens Rasmussen refererte i nummerorden de forskjellige saker som samarbeidsutvalget har hatt oppe:

1. Taushetsplikten.
2. Fellesopplegg av lands- og regionalkonferanser.
3. Milde stiftelser.
4. Om informasjonssenter, spesielt i Helsedirektoratet.
5. Et idéforslag om finansieringsordning for utbyggingen av omsorgen.
6. Plannemnda i fylkene.
7. Kulturtilbud m.v. Kurs for personale.
8. Samarbeidsformer m.v.
9. Resolusjonsforslag om forlengelse av «nådens år».
10. Om tilsynsutvalgene.
11. Om kurpenger og budsjettpolitikk og beleggsprosent. Resolusjonsforslag.
12. Foreldreråd og samarbeidsutvalg ved skolene ved institusjonene.
13. Om årsmeldinger.

Skillelinjer på tvers av organisasjonsgrenser

Møteledelsen har skiftet, og skal gå på omgang. Under behandlingen av de forskjellige saker har det helt

naturlig til stadighet fremkommet prinsippielle drøftelser om samarbeidet.

Det er fortsatt stor enighet om at en ønsker å styrke det lokale og regionale samarbeide, samtidig med at en fortsetter 6-manns-utvalgets virksomhet. Det har også vist det gledelige at når man gjør det, bringer det de fleste steder gode resultater.

Det må sies at de tradisjonelt opptrukne skillelinjer mellom gammel og ny oppfattelse ikke alltid går imellom Samordningsrådets og dets tilsluttede ledd på den ene siden og NFPU og deres tilsluttede ledd på den andre side. Grensene går tvers igjennom.

Det er min personlige oppfatning at 6-manns-utvalgets behandling av ganske **konkrete** saker, som klart har vært av felles interesse, har bidratt sterkt til et langt mer avslappet forhold imellom partene, sa overlege Rasmussen.

Det avtegner seg dessuten et mønster i og med at Helsedirektoratet lar seg representere, og en føler at 6-manns-utvalget i mange saker sitter på den ene side av bordet samlet, med Helsedirektoratet på den andre.

Dog ikke sånn å forstå at samarbeidet med Helsedirektoratets utmerkede representanter er dårlig, tvert imot. En har opplevd en veldig imøtekomemnhet og interesse som man må være sterkt takknemlig for.

Informasjonssentret må komme

I denne sammenheng kan en blant annet trekke frem en enkelt konkret sak, nemlig «informasjonssenter»-tanken. På siste møte med byråsjef Ulleberg og konsulent Lønningdal ble det ganske klart at Helsedirektoratet var sterkt interessert i å være med på å bygge opp et slikt informasjonssenter.

Likeledes har arbeidet med de resolusjonsforslag som vil bli forelagt på begge parters årsmøter, vist at det er også her full enighet til stede. Og man kan få lov å røpe at Helsedirektoratets representanter så med stor velvilje på disse resolusjonsforslag, sa Mogens Rasmussen.

Rundskriv om taushetsplikten

Også områdeoverlege Rasmussen pekte på at de utviklingshemmede selv mangler blant de pressgrupper som taler deres sak. Vi håper de selv vil begynne å heve røsten, sa han. Det mangler også en annen pressgruppe, de faglige organisasjoner.

Om de øvrige saker på Samarbeidsutvalgets liste sa Rasmussen at de i tur og orden vil gi seg konkrete utslag på forskjellig vis. Det gjelder f.eks. taushetsplikten hvor en har fått samarbeid med Helsedirektoratet som ventes å ville sende ut et rundskriv om spørsmålet.

— Erfaringene med 6-manns-utvalget har vært så oppmuntrende at en må håpe på fortsatt vekst, samtidig med at en lignende prosess skjer på lokalt og regionalt plan, sa Mogens Rasmussen.

INSTITUSJONENE PÅ JAKT ETTER LÅNEMIDLER

SOR's årsmøte drøftet finansielle problemer

Institusjonenes finansielle problemer var et av hovedemnene på Samordningsrådets årsmøte på Skogn Folkehøgskole de to første dagene av juni. I tre foredrag og i debatten som fulgte ble det dokumentert en rekke forhold av økonomisk art som gjør institusjonsdriften i dag problematisk. Drøftingene konkluderte med at årsmøte enstemmig sluttet seg til de to uttalelser til Sosialdepartementet som er gjengitt i dette nummer av «Rapport».

De tre innlederne i «finansdebatten» var byråsjef Ole Ulleberg, Helsedirektoratet, direktør Jarle Øie ved Sentralsykehuset i Trondheim, og styrer Rubert A. Kleiven ved Dagsrudheimen i Telemark.

Vi gjengir her fra byråsjef Ullebergs innlegg og skal komme tilbake til de to andre i neste nummer.

Romprogram før godkjenning

Våre institusjoner — de store så vel som de små — merker vel i dag mer enn noen gang tidligere at pengene sitter hardere enn i tidligere år, sa byråsjef Ulleberg.

Når det gjelder investeringene står mange overfor problemet med å skaffe midler til planlegging og gjennomføring av nye varige tiltak, nybygg, ombyggingsarbeider, moderniseringer o.l.

Planer for nybygg og for ominnredninger av noe omfang skal godkjennes av helsedirktøren etter sykehuslovens bestemmelser. Og slik godkjenning skal foreligge før bygging eller endring påbegynnes.

Den prosedyre som nå følges er mer restriktiv kan man si enn tidligere, idet vi i Helsedirektoratet nå som regel forlanger innsendt romprogram til godkjenning før selve planene blir utarbeidet og innsendt til godkjenning.

Grunnen til dette er at man allerede på romprogramstadiet bør komme fram til omfanget av det prosjekt som er planlagt gjennomført. Samtidig med romprogrammet blir det derfor også utarbeidet et kostnadsoverslag og en bemanningsplan.

Bakgrunnen for det hele er at man på denne måte mener bedre å kunne skaffe seg opplysninger om utviklingen av omsorgen såvel innen de enkelte områder som på landsbasis.

Mens man i 1950-årene for en stor del bygget ut vår omsorg med innsamlede midler, ble det etterhvert klart at man måtte finne fram til andre muligheter for å skaffe

midler. Med stortingsvedtakene i 1961 og 1964 fikk man så noen gyldne år, hvor det slett ikke var så vanskelig å skaffe lånemidler til omsorgen. Rikstrygdeverket var her den store långiver, og det bør vel sies at RTV var uhyre velvillig innstillet overfor omsorgen.

Sykehusloven en bremse

Så fikk vi sykehusloven, som — håpet man — ville bety en ny giv. På enkelte måter har den også betydd mye, men de fleste har jeg inntrykk av synes den kanskje har vært en bremse på den utvikling man var igang med i slutten av 1960-årene. En gunstig bestemmelse ble inntatt i sykehusloven, ved at man — iallfall for 5 år — fikk beholde den gunstige låne- og avdragsordning fra 1961 med 100 prosent finansiering ved hjelp av låneopptak.

Mens RTV var den offentlige lånekilde før sykehusloven kom, ble det Kommunalbanken som overtok denne rolle med strenge rammer for sin utlånsvirksomhet til helseinstitusjonene.

Åndssvakeomsorgen fikk ingen favorisering og måtte konkurrere med alle andre helseinstitusjoner. Og noen 100 pst. ordning med lån i Kommunalbanken er det vel de aller færreste som har opplevet. Man var nødt til å finne andre kilder.

Problemet når det gjelder investeringer i dag er således i første rekke å finne mulighet for å komme høyt nok på prioritetslisten i Kommunalbanken, og dertil å finne andre lånekilder til den øvrige finansiering.

Det siste er ikke lett, idet lånebetingelsene skal godkjennes av Sosialdepartementet. Når man vet at departementet ikke kan godkjenne høyere rente enn 6,5 pst. og 20 års avdragstid, sier det seg selv at det er ikke lett å få lån i en bank.

Hvem har så ansvar her og hvorledes kan dette problem med manglende investeringsmidler løses?

Fylkene tar ikke ansvaret alvorlig nok

Etter sykehusloven synes det klart at dette primært er fylkenes ansvar, et ansvar som vel de fleste fylker ikke hittil har tatt alvorlig nok. Åndssvakeomsorgen synes ikke ennå å være erkjent som et ansvar på like linje med f.eks. ansvaret for de somatiske sykehus. Når man kjenner fylkenes økonomi kan man jo tildels forstå dem, men det fritar ikke for ansvar.

Om Sosialdepartementet—Helsedirektoratet ikke har et lovfestet ansvar når det gjelder dette område, har vi som etat et ansvar vis a vis Kommunalbanken, fordi Kommunalbanken bygger på Helsedirektoratets prioriteringsliste for tildeling av lånemidler. Er ikke planer godkjent og prosjekt prioritert høyt nok av Helsedirektoratet, får man heller ikke lån i Kommunalbanken.

Det ble fra Rikstrygdeverkets side uttalt at man først burde forsøke å løse investeringsproblemene på det lokale plan, og dersom det ikke lyktes kunne man komme til

Nytt fra Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge

Diakon Petter Haugland som har vært medlem av arbeidsutvalget i 18 år og kasserer like lenge, hadde frasagt seg gjenvalg foran Samordningsrådets årsmøte i Levanger 1. og 2. juni. Formannen Gunnar Brekke rettet ved avslutningen av møtet en varm takk til Haugland, både fordi han i alle år har gjort en utmerket jobb, og for den åpne og frie måte han har uttrykt seg på under alle forhandlinger og samvær.

Formannen takket også fru Grethe Jæger Thunes som etter eget ønske gikk ut av arbeidsutvalget etter å ha vært varamann i ett år.

*

Styrer Gunnar Brekke, Bergen, ble gjenvalgt til formann i Samordningsrådet. Det var videre gjenvalg på fru Inger Lofthus Iversen, Bergen, og fylkeslege Jon Fodnes, Akershus, som medlemmer av arbeidsutvalget. Som nytt medlem etter Petter Haugland ble valgt styrer Per Barkved, Holmestrand. Som ny varamann ble valgt fru Torbjørg Flåm, Aurland. Fru Else Hansson og fru Vera Fjeldstad, begge Oslo, ble gjenvalgt som varamenn.

*

På vegne av Bergen og Hordaland Støttelag inviterte Brynjulf Bertelsen Samordningsrådet til å holde sitt årsmøte 1974 i Bergen.

*

Fylkeskomitéen i Nord-Trøndelag med Per Odd Schiefloe, Steinkjer i spissen, hadde ansvaret for et vellykket årsmøtearrangement. Rektor Johan Varmedal og hans tjenestevillige stab sørget utmerket for de omlag 80 deltakere på Skogn folkehøgskole. Nord-Trøndelag fylke holdt en stilfull landsmøtemiddag med fylkesordfører Jarle Haugan, Levanger, som vert.

RTV. Det samme gjelder for så vidt for Kommunalbanken. Kjelken er bare at det er så vanskelig å oppnå lån på det lokale lånemarked. Men vi har eksempler på at det kan oppnås lån også her, særlig om flere banker går sammen om å yte lån, slik at belastningen for den enkelte bank ikke blir så stor.

Foreligger der andre muligheter for lån?

Der finnes nok innretninger, selskaper osv. som låner ut penger, men som regel til betingelser som departementet ikke kan godkjenne og dermed er man like langt, idet det vil være forbundet med vesentlige både praktiske og formelle vanskeligheter å skulle få vedkommende fylke til å dekke eventuell forskjell i rente og avdragstid.

Hva med lån fra fylket — fra kommunen eller kommunene? Dette spørsmål er noe uklart, men jeg er kjent med at det arbeides med et par prosjekter, hvor en slik finansiering vil bli forsøkt.

Bevar pioneråndenvekk opinionen

STATSSEKRETÆR LILLESTØLEN OM VELDEDIGHET OG OFFENTLIG ANSVAR I ÅRSMØTEFOREDRAG

Herr Eriksen er utsatt for en ulykke og blir erklært så høygradig ufør at han blir innvilget uførepensjon. Hver måned dumper en anvisning ned i hans postkasse, med hilsen fra trygdekassen.

Organisasonen X driver en institusjon for åndssvake. Medlemmene av organisasjonens støttelag deltar i pasientvenngrupper som jevnlig besøker institusjonen og har personlig kontakt med klientene der.

Begge disse eksempler er former for sosial virksomhet i dagens Norge. Men er det ene eksemplet uttrykk for **ansvar** og det annet for **veldedighet?** spurte statssekretær Robert Lillestølen i Sosialdepartementet i sitt åpningsforedrag på Samordningsrådets årsmøte i Levanger 1. juni.

Foredraget hadde titelen «Privat veldedighet — offentlig ansvar i helse- og sosialomsorgen». Lillestølen minnet om at det var et sterkt samfunnsansvar som lå til grunn for tidligere tiders private, sosiale engasjement, mens samfunnet ennå, tross sin lovgivning, var sosialt slumrende.

— Når vi betrakter denne innsats i dag og ser tilbake, må vi slå fast at offentlige myndigheter meget sent eller altfor sent så det ansvar som egentlig var deres.

Naturlig nok er mange oppgaver etterhvert overtatt av det offentlige. De økonomiske forpliktelser ble så omfattende at dette var det eneste naturlige. Men fortsatt er det slik at vi f.eks. har en rekke institusjoner innen helse- og sosialsektoren drevet i privat regi, selvom de økonomiske forpliktelser i hovedsak dekkes av det offentlige. Jeg mener det er både riktig og naturlig at det også i fremtiden blir på denne måten, sa taleren.

Friksjoner under sykehusloven

Da sykehusloven ble innført i 1969, hadde vi en meget interessant utredning og debatt om forholdet mellom det offentlige og de private organisasjoner og institusjoner. Det kom da fram at ikke mindre enn ca. 20 pst. av sengeplassene ved sykehusene og ca. 80 pst. av plassene i åndssvakehjem og psykiatriske hjem ble drevet i privat regi.

Det ble meget sterkt presisert at institusjonene måtte komme med på fylkenes helseplaner og inngå

«Tre generasjoner» på Østerbo

En mor og en bestemor med en ettåring som tar sine første skritt, er ingen hverdagssituasjon i våre sentralhjem for psykisk utviklingshemmede. Men nå har Østerbo ved Halden fått denne koselige familiegruppen utenfor hovedbygget — formet av billedhoggeren Josef Grimeland, støpt i bronse og bekostet av Norsk Kulturråd.

Skulpturgruppen som har fått navnet «Tre generasjoner» blir flittig klappet og lekt med av Østerbo-barna, som sikkert synes at Kulturrådets 100 000 kroner var en riktig investering. På bildet noen av elevene ved avdukingen i slutten av april, sammen med fra venstre styrer Thoralv Hummelvoll, fru Eleanor Hofgaard, billedhoggeren Josef Grimeland og tidligere fylkeslege Harald Bjelke som avduket kulturgaven på Østerbo.

---

som en naturlig del av en samordnet helse- og sykehusservice. Dette prinsipp ble konfirmert i Stortinget.

En enstemmig sosialkomité gjorde det klart at det fruktbringende samarbeid som hadde eksistert mellom det offentlige og de privateide institusjoner måtte fortsette også under den nye sykehusloven.

Beklageligvis har vi hørt om endel eksempler på friksjoner i denne sammenheng. Dette gjelder spesielt

enkelte fylkers behandling av privateide hjem innen åndssvake- og psykiatrisektoren. Etter mitt syn har det avgjort ikke vært lovgiverens mening at det skulle behøve å oppstå slike friksjoner.

Dersom man mobiliserer en fleksibel holdning og forståelse for privateide institusjoners egenart, burde det være mulig å få til et slikt fruktbringende samarbeid som Sosialkomitéen gjorde seg til talsmann for i 1969.

Svært mange steder viser det seg at samarbeidet mellom det offentlige og de private går meget godt. Disse institusjonene og deres virksomhet har glidd inn i det totale tilbudet på fylkesplan på en naturlig måte.

Et nytt «klima«

Ser vi på det sosiale arbeid som utføres, vil vi finne at kritikernes intensjoner for store deler faller sammen med organisasjonenes målsetting i dag.

Også allmennheten har passert en terskel i sin holdning til funksjonshemmede, den er noe kjøligere kanskje, mer bevisst, mer krevende. Organisasjonene har i høyeste grad vært med på å skape dette nye «klima».

Når det under diskusjonene snakkes så mye om organisasjonenes investering i institusjoner, kan det vel for en stor del skyldes den rent spesielle situasjon på åndssvakesektoren.

Det ble jo som kjent i daværende statsråd Aaslaug Aaslands dager inngått et «gentlemen's agreement» med brede krefter innenfor det frivillige helsearbeidet i landet. Det gikk ut på at man på et frivillig grunnlag skulle søke å samle penger til investering i plasser for åndssvake, mens statens for sitt vedkommende skulle bygge ut deler av institusjonene som var mindre gode innsamlingsobjekter, som administrasjonsbygg m.v.

En slik form for bestemt avtale er neppe tenkelig i dagens Norge. (Sykehusloven).

Humanitær distriktsplanlegging

Hvis vi kunne kaste fram den forjettende tanke at alle de frivillige helseorganisasjonene med sine over 1 500 000 medlemmer i visse saker kunne enes om et felles program, ville de nær sagt være uimotståelige, forsatte Lillestølen.

Dette tør man vanskelig håpe på, og det er når alt kommer til alt nettopp i mangfoldigheten, i differensieringen, i forsøket på å tilpasse den lokale innsats til de lokale problemer og innsatsen overfor den enkelte til hans behov, at styrken i vårt frivillige helsearbeid ligger. Men det er behov for å få anlagt et mer integrert syn på hele helse- og sosialomsorgen der den frivillige innsats finner sin plass.

Lov om sosial omsorg gir ved siden av sykehusloven grunnlag for et samarbeid mellom alle konstruktive krefter for å få styrket det sosiale vern i et distrikt. De humanitære organisasjoner kan utvilsomt gi positive bidrag til distriktsplanleggingen.

Veldige oppgaver venter innen

helse- og sosialsektoren, og de kan bare løses ved at alle gode krefter, offentlige og private settes inn på en rasjonell måte.

Pioneråndd — opinion

Etter min mening er dette noe av det mest sentrale:

1. **Pioneråndden.** Det var enkeltmennesker som **så** nøden. Også i dag er det mye skjult nød. Vi trenger mennesker som oppdager det andre ikke ser. Men det er ikke nok å se. Mange ser og går forbi. De frivillige organisasjoner har i de mange situasjoner funnet nye veier, nye muligheter for å hjelpe. Denne pioneråndden har vi ikke råd til å miste.

2. **Kontaktflate:** De frivillige organisasjoner representerer en veldig kontaktflate, med tanke på å nå fram med opplysnings- og informasjonsarbeid. Der det er huller i det sosiale hjelpeapparat kan den enkelte ansvarsbevisste nå fram.

3. Vårt samfunn er så altfor **upersonlig.** Vi har mange ensomme, mennesker uten kontakt og personlig støtte. Her er de frivillige orgasjoner i full gang med å hjelpe. Vi kan bare tenke på idéen om pasientvenner o.l. Ikke minst innen eldreomsorgen er det her veldige oppgaver som venter.

4. Solidaritetstanken, følelsen av medansvar må holdes levende og sterk i vårt folk. I den **opinionskapende** virksomhet vil de frivillige organisasjoner spille en avgjørende rolle. Organisasjonenes arbeid som samfunnsvekkere er en vesentlig forutsetning både for den frivillige og offentlige innsats i helse- og sosialsektoren.

ET UTVANNET F-RÅD?

I det reorganiserte rådet for omsorgen for funksjonshemmede er sektoren psykisk utviklingshemmede svakere representert enn i det gamle rådet. Både Sigurd Gohli som var rådets nestformann, og Knut Werner er gått ut. Heller ikke Sigurd Dittmann som var nestformann i det gamle arbeidsutvalget er kommet med i det nye rådet.

— Dette er en beklagelig utvikling og lite tilfredsstillende for vår omsorg, sa Samordningsrådets nestformann Knut Werner, som tok saken opp under behandlingen av årsmeldingen på Levanger-møtet. Werner mente at man hadde fått et utvannet råd, men at det nå ikke var noe man kunne gjøre med saken.

Statssekretær Robert Lillestølen i Sosialdepartementet kom inn på spørsmålet i sitt foredrag for årsmøtet samme dag. Han minnet om at det nye rådet også skal erstatte det nedlagte sentralrådet for yrkesvalghemmede. Attførings- og sysselsettings-sektoren er derfor sterkere representert enn før.

Ved sammensetningen av det omorganiserte råd er tatt hensyn til at virksomheten skal omfatte alle grupper funksjonshemmede, og de nye medlemmer er oppnevnt på grunnlag av sine særlige forutsetninger når det gjelder de forskjel-

Blir vanlig skolemiljø unntaket, ikke regelen?

Urimelig folketrygdkrav hindrer integrering

— Hvis vi bare fikk lov til å praktisere folketrygdens ordning med forhøyet hjelpestønad på en rimelig måte, kunne den representere et virkelig stort fremskritt i retning av normalisering og integrering i det normale samfunnslivet med hjemmemiljøet som grunnelement, sa fylkeslegen i Nord-Trøndelag, Edvard Fjærtoft i sitt foredrag på landsmøtet i Levanger om «Nystrukturering av omsorgen for psykisk utviklingshemmede.

Reglene for praktisering av ordningen med krav om å kunne vise til tapt ervervsinntekt eller dokumentere utgifter til leiehjelp virker i mange tilfeller helt urimelig, fortsatte fylkeslegen. Det betyr i virkeligheten det samme som å spørre en mor:

— Hvor mye tror du at du kunne ha tjent om du ikke hadde vært belemret med dette funksjonshemmede barnet?

Fylkeslege Fjærtoft sa at det hersker fortvilelse over de stramme reglene blant de sosialmedisinske teamene ved fylkeslegekontorene. Men det ser ut til å ta tid før endringer lar seg gjennomføre. For oss synes det mest naturlig å vurdere arbeidsbelastningen med det funksjonshemmede barnet ut over det som er vanlig for et barn på samme alder, og å gi økonomisk kompensasjon for dette.

Fjærtofts foredrag ga ellers en meget lærering orientering om helseplanen for Nord-Trøndelag når det gjelder de psykisk utviklingshemmede. Mer utførlig referat av

---

lige sider av omsorgen for funksjonshemmede.

I det reorganiserte rådet har de frivillige organisasjoner tre representanter. Myndighetene ønsker med dette å sikre gjensidig informasjon, samordning av tiltak og rådgivning i totalplanleggingen.

— Det er beklagelig at verdifulle kapasiteter for feltet psykisk utviklingshemmede ikke er blitt med, sa Lillestølen. Man har imidlertid villet unngå å få et altfor stort og uhåndterlig råd, og det vil derfor variere hvilke organisasjoner som skal ha representanter i rådet.

Lillestølen mente ellers at åndssvakesektoren var faglig godt representert ved at fylkespsykiater/områdeoverlege Ole Petter Lossius er medlem. Også Tordis Ørjasæther som står arbeidet for psykisk utviklingshemmede nær, sitter i det nye rådet.

Noen av talerne under Samordningsrådets landsmøte i Levanger, fra venstre spesialpedagog Aage Osv. Aakervik, Steinkjer, fylkeslege i Nord-Trøndelag Edvard Fjærtoft, Samordningsrådets formann Gunnar Brekke og områdeoverlege O. P. Lossius, Østfold.

foredraget kommer i neste nummer av «Rapport».

Det samme emne ble behandlet av spesialpedagog Aage Osv. Aakervik, Steinkjer. Han tok for seg det nye forslaget til endringer i grunnskoleloven av 1969 — med bakgrunn i Blomkomitéens innstilling i desember 1970. Lovforslaget går inn for at undervisningen av elever med alvorlige funksjonshemninger fortsatt vil bli organisert i egne skoler (spesialskoler) eller i medisinske og sosiale institusjoner.

Departementet kan imidlertid godkjenne den eksterne tilskottsordning for interne tiltak hvis undervisningen blir tilrettelagt innenfor den vanlige skolen. En slik ordning som forutsetter departementets godkjenning blir altså unntaket, ikke hovedregelen slik mange hadde ønsket.

Lossius-utvalget derimot gjør det til et hovedprinsipp for organisering av undervisningstilbud at flest mulig barn skal få leve opp i sine egne hjem og delta i vanlig opplæringsmiljø.

— Jeg er redd for at Lossius-utvalgets hovedprinsipp — å delta i vanlig opplæringsmiljø — kan bli unntaket etter den nye skoleloven, sa Aakervik. Personlig tror jeg at Lossisus-utvalget har sett lengst fremover. Så får vi håpe at kommunene i utarbeiding av planer for spesialundervisning, og departementet i sin godkjenningspraksis, vil fremme en slik utvikling.

Også Aakerviks foredrag skal vi komme tilbake til i nr. 4 av «Rapport».

Rester av særomsorg

Under debatten sa områdeoverlege Ole Petter Lossius at innstillingen fra utvalget som han har vært formann for, etter hans mening var blitt godt mottatt og for-

Drikk
TETLEY TE

MASCOT
Tobakk — Frukt — Sjokolade
ved Hotell Vic
PORSGRUNN

GUTTORM HENDEN
INGENIØR- og RØRLEGGERFIRMA
Torshovgaten 4 — Oslo
Telefon 37 91 32

TERMOSTATER
MÅLEAPPARATER
REGISTRERPAPIR
SOLBERG & ANDERSEN A/S
Brynsveien 5 - OSLO 6 - Tlf. 20 82 12

GRORUD BOK & PAPIR
Bergensvn. 8 - Tlf. 25 38 76 - Grorud
Bøker - Papir - Skrivesaker

ROBERT VARPE TREVAREFABRIKK
Teie — Telefon Tønsberg 21 3 45

ANDERSEN & LENSBERG
ALT I GRAVING —
OPPLESSING OG TRANSPORT
Telefoner 29 213 - 29 243 — Sem

A/S HAGEANLEGG
Flaggstenger - Stiger - Hageporter
Tørkestativer - En gros - En detail
7056 Moholt - Trondheim - Tlf. 38 176

THOROLF KRISTIANSEN
Kjøtt — Fisk — Kolonial
Åsheim - Ås
Telefoner: Ås 16 - 154 - 371
Vel assortert i dagligvarer

TORØD DAGLIGVARE
Kjeld Hansen
Ass. Landhandel
Torød — Telefon Tønsberg 22 360

BRUK SPESIALISTEN!
All slags sandblåsing av glass, trepanel, møbler og metaller.
Over 20 års erfaring.
TRYGVE ORFJELL
Normannsgt. 31 - Tlf. 68 45 70

Regnskapsoppdrag utføres
A. TORP
Regnskapskontor
Tlf. 21 74 85

ODD HAGEN
GLASSMESTER
Magnor — Tlf. 37 606
Lager av Drammens Isolerglass
Kontakt oss — Hurtig levering

FOLLO KJØTT OG SPEKEMAT A/S
Oppegård
Kjøtt - Flesk - Pølsevarer og grønnsaker
Telefon 80 31 45

Milepel for samarbeid

FELLES RESOLUSJONER FRA FORELDREFORBUND OG SAMORDNINGSRÅD

De to store pressgrupper for de psykisk utviklingshemmede, Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge som har de humanitære organisasjoner i ryggen, og foreldrenes organisasjon Norsk Forbund for psykisk utviklingshemmede, har for første gang gått sammen om en henstilling til myndighetene for å få rettet på alvorlige skjevheter innen omsorgen i dag.

Uttalelsene er formet som to resolusjoner til Sosialdepartementet, en om at nye byggeprosjekter må kunne finansieres etter overgangsbestemmelsene utover den femårsperiode som er lovfestet. Det andre gjelder kurpengesatsene som hindrer normalisering av pasientenes tilværelse fordi de forutsetter 100 prosent belegg ved institusjonene.

Resolusjonene er utformet av samarbeidsutvalget for de to organisasjonene og ble vedtatt av årsmøtet i Norsk Forbund i Bodø 28. mai og av Samordningsrådets årsmøte i Levanger 1. juni. Henstillingene er underskrevet av forbundets formann Sigurd Gohli og Samordningsrådets formann Gunnar Brekke.

Altfor snevre utlånsrammer

Samarbeidsutvalget har inngående drøftet finansiering av byggeprosjekt innenfor Helsevernet for psykisk utviklingshemmede, og i denne forbindelse særlig festet seg ved bestemmelsene i sykehuslovens § 21, der det heter:

«For institusjoner som omfattes av § 12, sjette ledd, og som før denne lovs ikrafttredelse har fått godkjent at renter og avdrag på byggelån skal dekkes over driftsbudsjettet, skal den gjeldende ordning for allerede opptatte lån opprettholdes, uten hensyn til bestemmelsene i § 10, annet ledd. Tilsvarende skal gjelde for lån som institusjoner nevnt i foranstående punktum, med departementets godkjenning, opptar innenfor et tidsrom av fem år etter lovens ikrafttredelse.»

Den klare hensikt med overgangsbestemmelsene var rimelig dekning av behov innenfor en femårsperiode.

I løpet av de tre år som nå er gått, er plassantallet økt fra 6556 til 7411 plasser, altså en økning på 855 plasser.

Det er uten videre klart at inten-

---

stått. På noen punkter er vi kommet til at det er nødvendig å ha rester av særomsorg i behold. Men bare tiden vil vise om vi har tenkt riktig, sa Lossius.

A/S BUSSTRAFIKK

SKIEN

ROLF GROTH

Kjøtt og Pølsevarer

N. Bankegt. 6 — Telefon 1615
Halden

LARS T. VIGRE

SKOTØYFORRETNING

Sandnes — Tlf. 61 282

AASHOLT LANDHANDEL

Alt i Dagligvarer

Garn og Kofter

Berg st. Tlf. 95 167

HOLMS TOTAKTSERVICE

Plastbåter — Outboards etc.

Ing. Bjørn Holm

1760 Berg st. — Tlf. Halden 83 443

BERG HANDEL

Alt i dagligvarer

Berg st. — Telefon 95 203

JANSENS BLOMSTER

Sandnes — Telefon 61 142

BJERKS TREVAREFABRIKK

Spes.: Garderobeskap

Sandnes — Telefon 63 260

OSVALD HOLMEN A/S

AUT. RØRLEGGER — RØRHANDEL

Gjøvik — Sentralbord 72 200

JOSDALS FYSIKALSKE INSTITUTT

Langgt. 50

Sandnes — Tlf. 62 366

FINN MIDBØE

Aut. Rørleggerforretning

Lagårdsvn. 65 — Stavanger
Telefon 21 548

AKSEL OLSEN

Blikk- og Kobberslagerforretning

Hetlandsgt. 33 — Telefon 20 451

Stavanger

HELGE NYLENNA

SERVICESTASJON

Vegsund — Telefon Ålesund 40 471

TØFFELHUSET

Alt i Sko og Tøfler

Lars Hertervigsgt. 3 — Tlf. 24 575

Stavanger

sjonene bak overgangsbestemmelsene ikke på noen måte er oppfylt.

Det har vist seg vanskelig både å fremme planer og å finansiere utbyggingstiltak. Årsaken er delvis å finne i Statsbankenes snevre utlånsrammer og delvis i det faktum at fylkenes helseplaner enda ikke er godkjent av Kongen.

Vi ser det derfor som tvingende nødvendig å henstille til NFPU's landsmøte og SOR's årsmøte å behandle et resolusjonsforlag, fremsatt av Samarbeidsutvalget.

Til Sosialdepartementet

«NORSK FORBUND FOR PSYKISK UTVIKLINGSHEMMEDE/SAMORDNINGSRÅDET FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE henstiller til Sosialdepartementet å utvirke at overgangsbestemmelsene i Sykehuslovens § 21 endres, slik at byggeprosjekter innenfor Helsevernet for psykisk utviklingshemmede kan finansieres etter overgangsbestemmelsene **utover den femårsperiode som er fastsatt i loven.**

Det bør vurderes hvorvidt en slik forlengelse skal være tidsbestemt, eller knyttet til overgangsbestemmelsenes hensikt, — en rimelig dekning av behov.»

Uheldig kurpengesystem

Samarbeidsutvalget har drøftet institusjonenes budsjettpolitikk i relasjon til kurpengesystemet. Det hersker enstemmighet i utvalget om at det nåværende kurpengesystem, som forutsetter at alle plasser ved institusjonene er belagt til enhver tid, er en voldsom belastning for institusjonene, både økonomisk og med hensyn til den målsetning som ønskes realisert.

Samarbeidsutvalget ber derfor NFPU's landsmøte og SOR's årsmøte om å behandle følgende resolusjonsforslag, fremsatt av utvalget:

«De siste års erfaring har vist at de psykisk utviklingshemmede har langt større utviklingsmuligheter enn tidligere antatt.

Dette har ført til at synet på de psykisk utviklingshemmede som utelukkende langtidspasienter har endret seg.

Kortere tids institusjonsopphold og avlastningsopphold er naturlige ledd i den integrerings- og normaliseringsprosess man ønsker å fremme for den psykisk utviklingshemmede.

En kurpengesats som er basert på 100 pst. belegg ved institusjonene, hindrer på en meget uheldig måte en slik utvikling.

NFPU's landsmøte/SOR's årsmøte må derfor henstille til Sosialdepartementet å godkjenne en beleggsprosent som er i samsvar med behovet for korttidsbehandling og avlastningsplasser, og også i samsvar med institusjonenes målsetting og økonomiske evne.»

BILREK.

Bjørn Rist & Co.

Telefon 1 574 - Kirkenes

Telegr.adr.: «Bilrek»

Opel - G.M.C. - Bedford - Vauxhall Chevrolet
Oljer - Bensin - Bilgummi - Rekvisita
Forsikring

Fotograf

STRAND

Kongsberg

GULV- OG TAKBELEGG KOMPANIET

Inneh.: Brødr. Myklebust
Postboks 170 — 4051 Sola
Tlf. 50 807 - 50 832 — Stavanger

Fylkesbilene i Nord-Trøndelag

Hovedkontor i Steinkjer

L. HVIDING

Likkistefabrikk
Stavanger - Telefon 28 772 - 36 479
Begravelsesbyrå Telefon 28 772
Privat telefon 36 758

O. K. ELEKTRISKE

Aut. installatør i Stavanger og Hetland
Stavanger — Telefon 22 096

A. ENGEBRETSEN

Møbelforretning
Nytorget — Telefon 106
Kongsberg

Alt til hagen på et sted — Velkommen inn

LILLEHAMMER HAGESENTER

Telefon 51 7 08

AAS KAFETERIA - KIOSK

v/riksv. 10 (Drammen—Kongsberg)
38 km fra Drammen, 3,5 km fra Kongsberg
Småretter - Smørbrød - Kaffe - Camping
Anledning til fiske — Tlf. Kongsberg 1142

GUDVEIG BRENNUM HJEMMEBAKERI

N. Ål — Lillehammer — Tlf. 52 184

Besøk

BOLLA KONDITORI

Skagen 14 — Stavanger — Tlf. 20 895

JONAS WALDELAND

Byggefirma
Nytorget — Telefon 26 588
Stavanger

LEIF W. HANSEN

Gullsmedforretning
Prostebakken 2 — Stavanger
Tlf. 25 209

ARNT SVENDSEN

Kjemisk Renseri — Fargeri
Rosenkrantzgt. 14 A — Stavanger
Telefon 24 064

LARS GRØNVOLD

Byggmester & Entreprenørforretning
Lillehammer — Sentralbord 51 636

EN NY OMSORGSLOV?

Hvis helsevernet for psykisk utviklingshemmede skal bygges ut etter de retningslinjer og den målsetting som utvalget oppnevnt av Sosialdepartementet (Lossius-komitéen) trekker opp, vil det bety vesentlige endringer i de nåværende lover og bestemmelser. Selv om vi får en ny lov om helsetjenesten utenfor sykehus, finner utvalget det mest naturlig at det blir gitt en egen, allmenn omsorgslov som viser ansvarsforholdet og hvorledes omsorgen er bygget opp. (Kapitel XIV, 4).

Etter utvalgets mening må en slik ny omsorgslov bygges opp etter disse hovedlinjer:

1. Det er et samfunnsmessig ansvar at den enkelte funksjonshemmede får den omsorg han har behov for.
2. Enhver fylkesmann skal sørge for en koordinert (samordnet) planlegging, utbygging og drift av de nødvendige omsorgsformer for funksjonshemmede. Til dette formål skal fylket opprette et fylkesråd for funksjonshemmede. Rådet bør minst ha disse medlemmer: En representant fra fylkesutvalget (formann), fylkeslegen, fylkesarbeidssjefen, skoledirektøren, fylkesskolesjefen, trygdesekretæren, sykehussjefen og eventuelt fylkessosialsjef.
3. Innen hver kommune skal det etableres et nært samarbeid mellom helse- og sosialvesen, skolemyndighetene, arbeidskontorer, attføringsvesen og trygdevesen med sikte på i fellesskap å nå fram til de løsninger som best ivaretar de funksjonshemmedes tarv. Ansvaret for at dette samarbeid blir gjennomført, påligger det lokale helse- og sosialsenter.
4. Embets- og tjenestemenn knyttet til de etater som omfattes av denne lov, plikter uten hinder av taushetsplikt, å gi hverandre de opplysninger som de i kraft av sin stilling sitter inne med.
5. Kongen gir nærmere forskrifter om samarbeid m.v., herunder også om det interne samarbeid mellom departementer i omsorgssaker.

Utvalget forutsetter at det også i forskrifts form gis bestemmelser om fylkesrådets utgifter til kontorhold m.v.

Et lovfestet etatssamarbeid med instruksfestet samarbeidsautomatikk kan etter utvalgets mening være et alternativ til sammenslåing av forskjellige etater.

SOR-formannen:

Foreldrene vår viktigste samarbeidspartner i fremtiden

— I den fremtidige virksomhet vil foreldrene være den primære samarbeidspartner for frivillige organisasjoner og frivillige faggrupper i omsorgen for de psykisk utviklingshemmede, sa Samordningsrådets formann Gunnar Brekke i sitt sluttinnlegg på årsmøtet i Levanger.

Avgjørende for hvor vi står er i hvor høy grad vi ser foreldrene som samarbeidspartnere. Når fagfolkene ikke kommer lenger i å skape opinion og fremme krav overfor myndighetene, er det bare foreldrene som kan kreve: Ta hensyn til våre barn!

«Mer som binder enn som skiller»

På et fellesmøte på Gran høsten 1971 mellom Norsk Forbund for psykisk utviklingshemmede og Samordningsrådet for åndssvakesaken ble det vedtatt å nedsette et samarbeidsutvalg med 3 representanter for hver av partene. Utvalgets mandat var å finne fram til saker som utpeker seg som naturlige samarbeidsprosjekter.

Etter regelmessige møter siden høsten 1972, er utvalget kommet fram til at det er mer som binder enn som skiller. Det som i dagens situasjon er viktig, er at foreldre, faglige og frivillige organisasjoner og grupper kan møtes på regionalplanet for å oppleve dette.

Vi vil derfor be våre regionale organisasjoner om å sørge for:

1. Å orientere hverandre om saker av felles interesse.
2. Å invitere hverandre til møter og arrangementer.
3. Å samarbeide om fellesarrangementet.
4. Der det er mulig, opprette regionale samarbeidsutvalg.

Våre regionale organisasjoner bes også være oppmerksom på betydningen av et tilsvarende samarbeid på lokalplanet, ut fra det syn som stadig sterkere gjør seg gjeldende, at omsorgstilbudene for en vesentlig del må organiseres på lokalplanet.

Samarbeidsutvalget.

Samordningsrådets arbeidsutvalg fotografert etter valgene på årsmøtet i Levanger. Fra venstre: kjøpmann Alfred Græsli, Trondheim, styrer Per Barkved, Holmestrand (ny), fylkeslege Jon Fodnes, Akershus, fru Inger Lofthus Iversen, Bergen, formannen styrer Gunnar Brekke, Bergen, fru Torbjørg Flåm, Aurland (ny), fru Else Hansson, Oslo, lektor John Klokkehaug, Hamar, nestformannen sekretær Knut Werner, Oslo, og sekretæren, advokat Kaare Jønsberg, Oslo. Sittende i forgrunnen diakon Petter Haugland, Oslo, som takket av etter 18 år som medlem av arbeidsutvalget og som Samordningsrådets kasserer.

Samordningsrådet må bli et råd som supplerer foreldrene. Skal vi kunne utrette noe som gruppe og som lokalforeninger, må vi se også foreldrene som omsorgstrengende.

— Vi må presentere oss selv på en slik måte at vi blir rett brukt, men ikke misbrukt, av politikerne og administratorer. Vi må ikke la oss utnytte, men passe på at samfunnet gjør det som er dets plikt. Vi må forsøke å bringe orden i alle de uverdige forhold som ennå eksisterer — kanskje i vår nærmeste omgivelse, sa formannen.

Diakon Petter Haugland var inne på de samme tankene i sine avskjedsord.

— Jeg er imponert over alt som er skjedd, sa han. Men det betyr ikke at vi har nådd dit vi ville. Kampen heretter må bli like sterk. Vi som startet kunne gjøre en jobb og støtte opp. Men fremtiden tilhører dem som selv er berørt og som arbeider i omsorgen, både pressgrupper, arbeidsgrupper og formidlere ut i det lokale samfunn. Det er langt igjen, og vi må ned på det lokale plan hvis vi skal sikre samarbeide mellom de ulike grupper og unngå å få finske tilstander med brudd, sa Haugland.

Økt forskning — altfor små midler

Det forskes med stadig større iver og interesse innenfor området psykisk utviklingshemning. Mye av det som gjøres, blir overført til den daglige virksomhet innenfor omsorgen, der resultatene integreres i behandlingen. Siste år var det flere søkere enn tidligere til Åndssvakesakens Forskningsfond og Eli Vindeggs Forskningsfond til fordel for psykisk utviklingshemmede.

— Alt dette er oppmuntrende, men samtidig er det nedslående at fondenes økonomiske situasjon gjør det umulig å innvilge flere søknader, sa forskningsfondets styreformann, områdeoverlege Hallvard Vislie under årsmøtet i Levanger. Vislie opplyste at de to fondene hadde vel 160 000 kroner til disposisjon i 1972. Men halvparten måtte brukes til å holde kontinuiteten i en del forskningsprosjekter.

Ved utvelgelsen har styret lagt stor vekt på at forsøksprosjektet hadde en klar relasjon til problemene omkring psykisk utviklingshemning og at opplegget var godt strukturert, sa Vislie videre. Spesielt var styret klar over verdien av at søkerne hadde direkte eller indirekte kontakt med vitenskapelige institutter — ved universiteter og høyskoler. Denne kontakt har en dobbelt verdi. For det første er den i seg selv en garanti for å kunne gjennomføre prosjektet på vitenskapelig holdbar måte. For det andre er forskning og undervisning ved læreanstaltene nøye bundet sammen.

Ved at forskere får støtte til å gjennomføre forskningsprogrammer med relasjon til psykisk utviklingshemning, er det håp om at dette felt også får en sterkere tyngde i undervisningen.

Minimal undervisning

I dag er den undervisning som gis på dette felt mildt sagt svak — det gjelder psykologer, pedagoger, sosionomer m.v. Forståelsen av problemene omkring psykisk utviklingshemning blir liten og motiveringen for å arbeide på dette felt minimal. Skal f.eks. Lossius-komitéens intensjoner nåes, er det en forutsetning at de bl.a. nevnte faggrupper er motivert for å ta dette arbeidet opp.

Forskning på dette felt har derfor ikke bare verdi i seg selv, men vil ved å vekke interesse innenfor de høyere undervisningsinstitusjoner kunne bidra til at de nevnte faggrupper under sin utdannelse får større innsikt i problemene og derved kunne få øye for utfordringen og bli motivert for den.

Mulighetene for å få bidrag fra det offentlige til dette formål synes i dag å være lik null. Samtidig som interessen for forskning på dette

felt i dag er stigende, er fondets økonomiske muligheter små. I denne situasjon ligger det en klar appell til Samordningsrådets medlemmer.

Til forskningsprosjekter i 1972

Fra Åndssvakesakens Forskningsfond:

Til professor dr. med. Kåre Berg, Institutt for medisinsk genetikk, Universitetet i Oslo, 43 688 kroner. Forskningsprosjektet gjelder genetiske studier av psykisk utviklingshemmede — forsøk på forebyggelse av åndssvakhet ved tidlig fosterdiagnostikk.

Til sivilingeniør Anne Lise Børresen, 10 000 kroner. Prenatal diagnostikk av arvelige sykdommer som fører til mental retardasjon. Arbeidet utføres ved Institutt for medisinsk genetikk, Universitetet i Oslo.

Til amanuensis F. O. Kinge, 7 500 kroner til en sosialmedisinsk undersøkelse av 30-åringer i Bergen.

Til stud. psychol. Inge Gjeilo 6000 kroner til et forskningsprosjekt om selvstendighetsutvikling sett på bakgrunn av familiedynamikk. Undersøkelsen utføres ved Fossheim Treningsverksteder i Oslo.

Til cand. med. Kjell Hole, 5000 kroner til en forskningsprosjekt ved Fysiologisk institutt, Universitetet i Bergen. Undersøkelsen gjelder forskjellige forhold i hjernen i nyfødtperioden hos rotter.

Til stud. mag. art. Astrid Kaufmann, 3000 kroner til å foreta en sammenliknende undersøkelse av forholdet mellom logisk og moralsk utvikling hos normale barn og voksne åndssvake. Prosjektet utføres ved Psykologisk institutt, Universitetet i Bergen.

Fra Eli Vindeggs Forskningsfond:

Til stud. psychol. Camilla Voss, 5000 kroner.

Til cand. mag. Ola Ingul, 3 400 kroner til en undersøkelse av faktorer som påvirker den evneveikes yrkestilpasning. Arbeidet skal knyttes til Universitetet i Trondheim, Norges lærerhøgskole, og gjelder Ekne off. framhalds- og yrkesskole for evneveike.

Lossius-utvalget:

IKKE EGNE INSTITUTTER, MEN STATLIG STØTTE

Forskning i forbindelse med psykisk utviklingshemning har hittil vært meget beskjeden i omfang, men har likevel ført til resultater som har gitt oss et helt nytt syn når det gjelder de psykisk utviklingshemmedes muligheter og sosiale liv. De samme forskningsresultater har ofte hatt virkninger langt utover det som direkte angår psykisk utviklingshemmede og omsorgen for dem.

Tiden må være inne til å sette inn med langt større ressurser på dette forskningsområde.

Disse synsmåter blir formulert i Lossius-komitéens innstilling, og utvalget peker på flere virkemidler for å fremme forskningen. Det bør etter utvalgets mening i k k e opprettes egne institutter for forskning ved-

rørende psykisk utviklingshemmede, men forskningen bør knyttes til de institusjoner hvor de naturlig hører hjemme.

Samfunnet bør stimulere forskning innen følgende fagområder:

Medisin: Genetikk, biokjemi og nevrokirurgi.

Pedagogikk: Spesialpedagogikk og virkningene av integrering av spesialpedagogikk i det vanlige skoleverk.

Sosialvitenskap: Sosiale faktorers innflytelse på psykisk og personlighetsmesig utvikling. Metoder for integrering av psykisk utviklingshemmede i forskjellige former for arbeidsliv og kulturell aktivitet.

Byggforskning: Boligers utforming og bogruppers sammensetning i relasjon til omgivende miljø, som utviklingsfremmende faktorer.

Bare to private forskningsfond.

Det eksisterer i dag bare to private mindre forskningsfond som utelukkende er beregnet på støtte til forskningsprosjekter omkring psykisk utviklingshemning. Lossiusinnstillingen ser denne forskning så viktig at staten gjennom Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd bør stille midler til disposisjon for den. Her bør flerfaglige forskningsprosjekter ha preferanse, på bekostning av den type forskning som tar sikte på å skaffe en enkeltperson en akademisk grad.

Forskning bør også fremmes ved informasjon, bedret personalutdannelse og opplysning om forskningsresultater fra inn- og utland. Den statlige informasjonsvirksomhet må se dette som en oppgave.

OSLO FÅR HELSEVERNDIREKTØR

Oslo kommune har nylig opprettet en stilling som direktør for helsevernet for psykisk utviklingshemmede. I stillingen er ansatt kontorsjef hos sykehusrådmannen, Dagfinn Grymyr. Han er 51 år gammel og har vært ansatt i Oslo kommune siden 1955.

Nytt fra Rapport

Redaksjonen har fått hyggelige reaksjoner på tidsskriftets nye navn og forside. Det later til at begge deler har falt i lesernes smak, iallfall har det hittil bare vært ros, ikke ris, å høre.

«Rapport»s forside som var seirende utkast i Hjertebladets navnekonkurranse, er et elevarbeid under lærer Asbjørn Brekkes ledelse. Det er ingen grunn til å hemmeligholde hvem som har ført blyanten. Forsiden er utformet av Knut Hermanrud, elev i 3. klasse grafisk design ved Bergen Kunsthåndsverksskole.

Måltider med de ansatte

I Sverige diskuterer man å la elevene i institusjonene for psykisk utviklingshemmede få spise sammen med de ansatte i personalets kantine eller spisesal. I FUB-kontakt, tidsskriftet for foreldreforbundet, fortelles det bl.a. at ordningen har vært praktisert et års tid ved Storängens vårdhem i Sönderköping, der denne form for trening har slått godt an.

På ukedagene følger personalet med elevene og trener dem, slik at de senere kan la dem som vil og som klarer seg selv, spise i personal-matsalen. På lørdager spiser to hele avdelinger sin lunsj med personalet.

HVEM SKAL BESKYTTES?

Hvem er, — eller var Karen, Kirsten, Ove, Hans?

Hvorfor har de ikke etternavn?

Spørsmålene reises på lederplass i «Vår Rett», utgiver: Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede.

Det er et institusjonsblads kunngjøring av årets konfirmanter og tre nekrologer, samtlige med fornavn, som får bladet til å spørre:

— Er det fordi foreldrene ikke vil kjennes ved sine, eller er det fordi også mange foreldre er blitt offer for en umenneskeliggjøring, satt i system gjennom et byråkratisk regelverk, som i realiteten er grunnlagt i gamie fordommer?

Hvorfor gjøres det ingen ting fra sentralt hold for å avskaffe denne meningsløse og grove form for diskriminering

— Svar ikke at det gjøres for å beskytte foreldre, for det er ikke beskyttelse foreldre til psykisk utviklingshemmede trenger, men assistanse til å klare sin situasjon, og informasjon som blant annet må ta sikte på å sette dem i stand til aktivt å bekjempe fordommer, skriver «Vår Rett».

Foreldreforening på Grønland?

Grønland har ingen institusjon for psykisk utviklingshemmede barn. De grønlandske barn som trenger omsorg i institusjon, må sendes til Danmark. Nå viser det seg at grønlandske foreldre som kommer til Danmark for å besøke sine barn, ofte føler seg forlatte og ensomme.

Foreningen Evnesvages Vel vil råde bot på det og har nedsatt et «Grønlands-utvalg» til støtte for både foreldrene og barna.

Det er også meningen å få stiftet en foreldreforening på Grønland, og en representant fra Landsforeningen skal neste år besøke foreldre og andre interesserte med sikte på å få i stand foreldrearbeid i «Danmarks nordligste fylke».

Idrettslekene — fabelaktig utvikling

Årets idrettsleker ble holdt først i juni på Bakkebø — som også ble årets seierherre av de deltakende institusjoner. 355 aktive og 105 ledere gjennomførte idrettsprogrammet med innsatsvilje og humør. Lekenes leder, konsulent Gunnar Mathiesen ved Statens ungdoms- og idrettskontor, har vært vitne til en fabelaktig utvikling siden han fikk i stand de første idrettsleker i 1968 — også den gang på Bakkebø.

Mens de 210 deltakere og ledere for seks år siden kom nesten som de gikk og sto og hadde svært mangelfullt kjennskap til det som hadde med idrett å gjøre, er det nesten utrolig å se hvor man står i dag.

— Det er stor fremgang å spore fra år til år når det gjelder de idrettslige prestasjoner, sier Gunnar Mathiesen. Det er tydelig at det trenes rundt om på institusjonene. Lengderesultat som 5,27 meter for gutter er noe det står respekt av. Det ble oppnådd på Bakkebø i år av en deltaker fra Trastad gård i Troms.

Årets deltakere var rutinerte og disiplinerte, de opptrådte i sine drakter med navn på ryggen, og alle øvelser var preget av en smittende idrettsglede.

De store oppgjør på fotballbanen samlet mange tilskuere. Det var «close race» i finalen mellom Bakkebø og Nærlandheimen, og etter uavgjort både i kampen og i ekstraomganger, fikk Bakkebø endelig overtaket etter tre straffespark på hvert lag. Bakkebø fikk også svømmepokalen for det beste lag, mens Dagsrudheimen sikret seg seiren i håndballcup'en, etter å ha slått Klæbu i finalen. Pokal for beste orden i teltleiren gikk til Hjertelia ved Drammen.

Bakkebø ble altså best sammenlagt med 19 poeng. Som nr. to kom Dagsrudheimen med 12 poeng, fulgt av Nærlandheimen og Østerbo med 10 poeng hver.

Det store arrangementet ble greitt avviklet, og været var finfint under lekene. Formannen i arrangementskomitéen, Truls Nilsen rundet det hele av med en hyllest til de kampglade idrettsutøvere. — Bakkebø takker dere, og et helt land er stolt av dere, sa han.

Dittmann formann i NFPU

På landsmøtet i Bodø i slutten av mai ble lektor Sigurd Dittmann, Oslo, valgt til ny formann i Norsk Forbund for psykisk utviklingshemmede. Han avløste Sigurd Gohli, Notodden, som fortsetter som forbundets generalsekretær.

De øvrige medlemmer i styret er: Tor Brandt, Oslo, nestformann, Ester Berg, Skodje, Arne Fagerhaug, Harstad, Olav Heggland, Trondheim, Jan Bakkevik, Haugesund, Odd Stjernesund, Karmøy og Arne Vik, Oslo. Som ordfører i landsrådet ble valgt Rolf Brandhaug, Oslo.

Magnor — Brandval — Trondheim — Kristiansund N. — Gjøvik
Molde — Sunndalsøra — Jersøy

Kjøp alt på et sted — De får det i
SAGA MATSENTER
Magnor — Telefon 37 5 31
Alt i dagligvarer

ØSTLANDSKE
VINDU — DØRFABRIKK
Brandval — Telefon Kongsvinger 25 6 21

TRONDHEIM MØRTELVERK A/S
Sentralbord 29 673 — Trondheim

A/S BYGGTEKNIKK
Kjøbmannsgt. 8 — Sentralbord 20 080
Trondheim

EDB SENTRALEN A/S MOLDE
Molde — Sentralbord 53 833

SUNDAL MEIERI A/L
Melk gir styrke
Sunndalsøra — Telefon 91 130

ARNE HOLM
Elektrisk Installasjonsforretning
Fjordgt. 47/49 - Trondheim - Tlf. 28 950

BESØK
WIGS FYSIKALSKE INSTITUTT
Strandgt. 17 - Telefon 72 9 56 - Gjøvik

FYSIOTERM
Fysikalsk Institutt
Kristiansund N. Telefon 74 450

MELØEN MEK. VERKSTED
Kristiansund N. — Tlf. 71 838
Monteringer og Motorreparasjoner

HARALD HATLING EFTF. A/S
Fjordgt. 38
Trondheim — Telefon 27 045

H. DRAGSNES A/S
Skipshandel
Fjordgt. 30 - Telefon 29 263
Trondheim

A/S CURINGSENTRALEN
Strandgt. 3/5 — Gjøvik
Sentralbord 74 0 09
Produsent av STJERNEDEKK

A/S LYSKOPI
Nordregt. 23
Trondheim — Telefon 22 640

HJELDES MEK. VERKSTED A/S
Skips- og Industrireparasjoner
Trondheim - Telefon 21 924

JUST JACOBSENS EFTF.
Kjell Nordby
ALT I DAGLIGVARER
Husvik — 3152 Jersøy
Telefon Tønsberg 24 651

BRØDR. DALBAK A/S
Kobber- og Blikkenslager
Kilen - Tønsberg - Telefon 12 336

JOHAN GJENDEM
Tidl. Brødr. Gjendem
Ovner - Kaminer
Elektriske husholdningsapp.
Molde Telefon 52 857 - 53 409

MØBLER OG BÅTINNREDNING
Vi utfører innredning på alle typer båter
Storveien 25 - Tlf. 27 180 - Gressvik

E. KRISTOFFERSEN
JÅNN KRISTOFFERSEN
GULLSMEDER
Kongsvinger
Godt utvalg i presangartikler

JOH. BAKKELI
MALERMESTER
(Inneh. malermester Sverre Bakkeli)
Bygnings-, skips- og skilt-maling
Tapetsering — Gulvbelegg
Etabl. 1914 — Telefon 62 166
— HARSTAD —
Distriktets største forretning i bransjen
Egen farvehandel

KROSNES LANDHANDEL
Inneh.: Svein Halvorsen
Alt i Kolonial
Friske varer fra kjøledisk
Krossnes, Gressvik — Tlf. 27 189

REIDAR F. CHRISTENSEN
BAKERI & KONDITORI
Gressvik Telefon 27 202
Utsalg: Brogt. 17 Telefon 12 657

HANS A. ULVEBNE
Blikk- kopperslagermester
Kirkegt. 200 - Telefon 23 525
Haugesund

JOHS. LEIKNES
Herre- og Gutteklær
Haugesund Telefon 23 200

GLASSMESTER SVERRE SALTVEDT
Alt i glass
Haugesund — Tlf. 24 286
SALTVEDT GLASS
Kopervik

S. ABRAHAMSEN
Optisk Forretning — Urmaker
Høreapparater
Mandal — Telefon 61 017

Ønsk deg et bilde fra
FOTOMAGASINET
Mandal — Telefon 61 852

FRITHJOF SALVESEN
Mandal — Telefon 61 596
Bok-, Aksidens- og Offset-trykkeri

Kristiansund N. - Kongsberg - Hønefoss - Verdal - Arendal
Horten - Skien - Kopervik - Nesbyen - Vennesla - Oslo - Austmarka

ODDSTØL RADIO
Spesialforretning i Radio og TV
KRISTIANSUND N.
VELG KVALITET — VELG PHILIPS

KONGSBERG
I nye moderne lokaler i byens sentrum finner De banken vår
Vi ser fram til Deres Besøk
Hilsen
SANDSVÆR SPAREBANK

SVERRE BRODAHL
SPORT - CAMPING - FISKEUTSTYR
SKI - VÅPEN
Stabellsgt. 13 - Hønefoss - Tlf. 22 888

KJÆRAN BILSERVICE
Verdal — Telefon 78 623
Esso oljer og bensin

AGDER METALLVAREFABRIKK
Stenklev, Arendal — Tlf. 21 227

VENNESLA FYSIKALSKE INSTITUTT
Inneh.: Fysioterapeut Svein Haugland
Vennesla — Telefon 55 201

FALKENSTEN KOLONIAL
Alt i dagligvarer
Falkensten - Telefon 42 0 17 — og
VAGN SØRENSENS DAGLIGVARE
Aschehougsgt. 3 - Tlf. 41 5 76 - Horten

AUSTMARKA LANDHANDLERI
Austmarka
Telefon Kongsvinger 31 0 21
Inneh.: O. Asak

ANKER HOLMBERG
Aut. Rørleggerfirma
N. Hjellegt. 25 - SKIEN - Tlf. 24 825

CHR. SØRENSEN
Slakterforretning
Kopervik — Telefon 159

A. H. EIDAL
Moderne møbler — Radio — TV
Nesbyen

VÆRKS KROA
Fina Servicestasjon og Kafeteria
Inneh.: Kåre Skaia
Froland Verk pr. Arendal — Tlf. 38 246

VALKYRIEN SKOMAGASIN A/S
Valkyriegaten 3 - Tlf. 46 34 64
OSLO

WESCHE BLOMSTERFORRETNING
Inneh.: Svein Fiskvik
Levanger — Telefon 81 140

BUGGES KAROSSERIVERKSTED
Namsos — Telefon 72 150
Forhandler **Mazda biler**

KJELLS BYGG A/S
Spesialforretning i
Tepper og Gulvbelegg
Egen leggingsavdeling
Larvik —Telefon 83 653

BØRSTAD GJESTGIVERI
— Like ved stasjonen
Namsos — Tlf. 72 131 - 72 994

Trøndelag Tresonitfabrikk A/S
Namsos — Tlf. 73 010

BORRE KAROSSERI og SVEIS
Borre sentrum - Telefon 81 5 02
Karosseriarbeide
Smijernsarbeide - Platearbeide

REALF GRØDEM
Transportforretning - Entreprenørforretning - Maskinstasjon - Grustak
Bryne — Tlf. 82 114 - 88 711 - 81 753

Besøk
HALDEN MØBELFORRETNING
ALT I MØBLER
Repslagergt. 19 (tidl. Dokka Skofabrikk)
Halden — Telefon 82 534

BØRGE UNDHEIM
Hønseri
BRYNE — Telefon 84 355
Bankforbindelse Time Sparebank
Postgiro 6 66 61

JOHN JOHNSEN
Trykkeri
Levanger — Telefon 81 723

ROLF FURUSETH
Entreprenørforretning
Dal — Eidsvoll — Tlf. 76 15 05
Nybygg og reparasjoner

KNUT OFSTAD
Gullsmed
Namsos — Telefon 72 662

KIRKEGATENS KJØTTHANDEL
Alt i Kjøtt — Flesk — Pølser
Kirkegt. 55 — Ålesund — Tlf. 24 268

ALT I BYGNINGSARTIKLER
DAL BYGG A/S
Dal — Telefon 76 16 15

BYGGMESTER
BIRGER PEDERSEN A/S
Entreprenørforretning
Namsos — Sentralbord 72 355

Greåker Glass- og Rammeforretning
Inneh.: Erling Jensen
Utfører alt i glassarbeide
Greåker — Tlf. 61 523

TVETERS BARNEKLÆR
Storgt. 7 - Kongsvinger - Tlf. 14 3 22
Vi selger kvalitetsvarer fra 0 til 12 år
Distriktets største utvalg

KONGSVINGER BLIKKENSLAGERVERKSTED
Inneh.: A. Øiongen
Kongsvinger — Telefon 14 438

FERDIGMAT A/S
Arendal
Produserer
Fiskemat - kjøttpudding - leverpostei
Leverer mat til sommerleire

HEDMAN & LANGERUD A/S
BAKERI — KONDITORI
Telefon 4107 - 4224
En gros 4335
Kongsvinger

KARL JOHANSGATENS BENSINSTASJON
Bensin - Oljer - -Service
Sarpsborg — Telefon 53 506

Når De reiser gjennom Sarpsborg er
MATSTOVA OG PER GYNTHAGEN
på Torget spisestedet

HUNDSTAD LANDHANDLERI
Assortert Landhandleri
Anders Western - Tlf. 37 180 Røyse
Kull - Koks - Kunstgjødsel - Kraftfor
og malervarer - Forøvrig alt i kolonial
Fryserbokser tilleie

E. JONASSEN & CO.
Kristiansand S.
Delikatesseforretning —
Daglig nylaget fiskemat
Telefon 22 433

EGERSUND FRYSERI A/S
Egersund — Sentralbord 91 511

Velkommen til
RISUM SERVICESENTER
Inneh.: Arne Høibø
Vask - Olje - Smøring - Rekvisita
Halden — Telefon 84 496

JOTRON ELEKTRONIKK A/S
Levanger — Telefon 85 244
VHF Nødutstyr

Jernkonstruksjoner - Oljefyringstanker
Dører og Porter - Trykktanker
Cyklonanlegg
EINAR ØGREY
Mek. Verksted
Vågsbygd - 4600 Kr.sand S. 1 Tlf. 12325

JONAS ERIKSEN A/S
Skipshandel - Jernvarer - Malervarer
Kristiansund N. — Sentralbord 74 411

E. SOLBERG & CO. A/S
Råde - Telefon Moss 74 191
Alt i Jern- og Bygningsartikler

Ved besøk i TVEDESTRAND
anbefales min kafé
Trygve Arentsen & Co.
Bakeri og Konditori

M. HAUGLAND
Trelast- & Entrepenørforretning
BORKENES

VÅLER TREVAREFABRIKK
VÅLER I SOLØR
Telefoner: Elverum 3335 - 3336
VIPPEPORTER FOR GARASJER

BT GRAFISK A/S
Grafisk Industri
Fredrikstad — Telefon 16 681

T. SIVERTSEN
6390 Vestnes — Telefon (072) 80 116
Bakeri & Kolonial

NAMSOS FYSIKALSKE INSTITUTT
Namsos — Tlf. 72 544

TO-TAKTSERVICE A/S
Salg og Service av
Evinrude utenbordsmotorer
Askeladden Plastbåter
Pankovn. 6 — Ørebekk — Tlf. 27 633

TORVETS TOBAKKSFORRETNING
Tobakk - Lesestoff - Konfekt
Torvet - Tlf. 12 954 - Fredrikstad

TOMREN A/S
Storgt. 28 — Fredrikstad
Topp norsk konfeksjon i
Dame- og Herreklær

LILLEHAMMER
GULV- & VEGG SERVICE
Ragnvald Moe & Sønn
Telefoner 53 611 - 52 132
Storgaten 115 — Lillehammer

G. NILSENS BAKERI
Anbefales
Buhølen — Telefon 65 379

Larsen Freseverktøy
K. LARSEN A/S — Verktøyfabrikk
Stokke — Telefon 86

HOLMENS AUTO
Rygge — Telefon 60 360 - Privat 60 091
Utfører reparasjoner av alle slag
Bergningsvogn til alle formål

JOHS. SANDVIK A/S
«Skarpsko» traktorkjettinger
Sandvik Vinsjer — Mek. Verksted
Stokke — Tlf. 320

Langgatens Fysikalske Institutt
Langgt. 42
Sandnes — Tlf. 62 199

FORUS PUKKVERK
Sand og pukk
Lura — Sandnes
Tlf. 75 665 - 72 200

A/S TRE OG FLIS
Alt i Gulvbelegg — Parkett
Blomsterdalen — Telefon 76 674

T R I C O
Elsa Schrøder Toft
TRIKOTASJEFORRETNING
Telefon 183 - Privat 121
B R Ø N N Ø Y S U N D

GJØVIK STENINDUSTRI
Monumenter - Skifer - Bygningsplater
Pent arbeide
Gjøvik — Telefon 71 374

TORILL's SALONG
DAMEFRISØR
Storgt. 5 - 2200 Kongsvinger - Tlf. 14 8 57

GLÅMDALEN
FYSIKALSKE INSTITUTT
Engensgt. 1 - 2200 Kongsvinger - Tlf. 15 1 12

L E I F S T R Ø M Ø Y
Båt & Motorverksted
Strandgt. 11 - Tlf. 63 147 - Sandefjord

J O R U N N J O H A N S E N
L e f s e b a k e r i
Verdal — Telefon 78 466

For god — nybrent kaffe
Legg veien om
K A F F E S P E S I A L E N
Storgaten 11 - Sandefjord - Tlf. 62 555
Husk kaffe-automaten
Den står til tjeneste døgnet rundt

S A N D S P A R E B A N K
Sand i Ryfylke - Telefon 51 107

GJØVIK OG OPPLAND
FISKEFORRETNING
Alt i Fisk — Gå til fagmannen
Gjøvik — Telefon 71 284

AUSTVOLL MØBELFABRIKK
Sandnes — Tlf. 62 349
Overfalsede skapdører

NORSK RAMMEFABRIKK A/S
G u l l i s t e f a b r i k k
Skotterud - Telefon Kongsvinger 35 568

DAL TREVAREFABRIKK
Eidsvoll — Telefon 76 10 12
ALT I TRELAST

RADIO-TV A/S
Vi har utvalget i Radio og TV
Horten — Telefon 43 511

Spillum — Fredrikstad — Stavanger — Verdal — Larvik
Skjeberg — Hamar — Sandnes

MOBILSTASJONEN
Alfred Skogmo
Spillum i Namdalen - Tlf. 72 061
Bensin — Oljer — Service
Cabbi og Cavalier Campingvogner

ROLF MYHRE
BUNTMAKER
Fredrikstad — Telefon 15 627
Spesialforretning i pelsvarer

HAGBART JAKOBSEN
Fargehandel
Spesialforretning i maling
Fredrikstad - Telefoner 12 586, 12 556

FAG-FOTO
Leif Sørlie
Larvik — Telefon 81 317

JOHAN SANENGEN A/S
Glassmesterverksted — Glass-sliperi
Thorbjørnsensgt. 17
Tlf. 12 501 — Fredrikstad

A-S OMAR NYQUIST's EFTF.
SKRAPJERN OG METALLER EN GROS
FREDRIKSTAD
Telefon 13 627 - 15 612

RØNNEBERG FOTHELSESENTER
Nykirkebakken 9 — Stavanger
Telefon 27 726

Nå kan De få
KJØLEAGGREGAT I MATBUA
Leveres av Lynis Kjølesutstyr
L. SØRENSEN MEK. VERKSTED
Industrivn. 3 - Stavanger - Tlf. 24 017

TJØSTHEIM & CO.
ENTREPRENØRFORRETNING
Spes.: Undervannsarbeide
Ø. Holmegt. 30 - Stavanger - Tlf. 29 237

E. FINSTAD
Aut. Installatør
Verdal — Telefon 78 888
Spesialfirma i belysning
Komfyrer - Kjøleskap - Fryseskap m. m.

SKJEBERG AUTOSERVICE
Vask - Smøring - Service
Skjeberg — Telefon 68 391

TORBJØRN GRANDE
Byggmester
Verdal — Telefon 78 612
Privat Steinkjer 43 158

LØVSTRØM & NERLAND A/S
Herreekvipering
Folkets Hus - Telefon 25 704
Hamar

STAVANGER RØKERI
Stavanger — Telefon 23 584

KÅRE LODE
Lastebiltransport — Kranutleie
Sandnes — Tlf. 61 768

Moss — Gjøvik — Holmestrand — Halden — Tønsberg — Biristrand
Ålesund — Trondheim — Heimdal

JOHS. BØRRESEN
Møbel-, Teppe- og Utstyrsforretning
Gjøvik — Tlf. 71 317

FINN MALTERUD
Gjøvik — Telefon 72 125
Volvo-forhandler

KJELL BAKKEN
Byggmester og Entreprenørforretning
Autorisert i gruppe A, B, C1, D1
Moss
Fr. Solies vei 22 - Telefon 57 329

NILS VIKEN
Nygard st. pr. Gjøvik
Assortert forretning

FREDHEIM TREVARE
Produsent av «Husmorvinduet»
Odnesveien — Nygard
Telefon Gjøvik 73 140

ØRDAL GARTNERI
NARDOSLETTA — TRONDHEIM
Telefon 35 304

ARTHUR M. SPERRE
Agentur — Kommisjon
Kirkegt. 25 - Telefon 21 032 - Ålesund

BIRI-MØBLER A/S
Sentralbord 99 486 — Biristrand

HERRESENTERET
Byens største utvalg i Herrekonfeksjon
Nordregt. 30 — Telefon 25 163
Trondheim

A/S TRONDHJEMS PAPIR- & PAPFABRIK
Trondheim — Telefon 20 706

AUTOPARK A/S
FALKENBORG
Trondheim — Telefon 19 565

OSCAR GRENAGER
Linoleum — Tapeter
Farvehandel — Vindusglass
Halden — Tlf. 82 235

BRØDR. BALSTAD & CO.
Møbelforretning
Strandvn. 25 A — Telefon 24 198
Trondheim

VESTFOLD FERDIGBETONG A/S
Inneh.: A. Rui
Ferdigbetong i alle kvaliteter
Tønsberg Telefon 13 927
Sandefjord Telefon 67 202

BRØDRENE FJELD ELEKTRISK
Autorisert installatør
Værlegt. 18 — Tlf. 3194
MOSS

GRILLEN
Kafeteria — Friluftservering
Selskapslokaler
Telefon HOLMESTRAND 51 460
Rådhusgt. 11

GARDINER — TEPPER
SVELLAND
Byens utstyrsmagasin
Haraldsgt. 140 - Haugesund - Tlf. 21 222

RINDSEM MØLLE A/S
Verdal — Telefon 78 321

ERIK'S DAGLIGVARE
Godt utvalg
Kråkerøy — Telefon 37 201

Besøk
ÅSPAVILJONGEN RESTAURANT
God mat — God utsikt
3000 Drammen — Telefon 83 37 47

BRØDR. MYRHAUGEN
Murmestere
Trones — Telefon 63 018
SANDNES

INGENIØRFIRMA NOR-KLIMA
SVERRE SVENDSEN & CO.
Varme — Ventilasjon — Klimaanlegg
Tollbodgt. 8 - Tlf. 83 59 43 - 3000 Drammen

FOTOMAGASINET
Film, fremkalling, kopiering, albums, rammer
Dagny Holthe
N. Storgt. 1 — DRAMMEN
Telefon 83 38 32

DRAMMENS SVEISEVERKSTED
Bjørnstjerne Bjørnsonsgt. 104 - Drammen
Telefon 83 74 83
ALT I SVEISEARBEID
Utleie av mobilkran

GJØR DERES INNKJØP I
LUNDE HANDEL
Alt i Dagligvarer
Kråkerøy — Telefon 37 111

URDS BARNEUTSTYR
Alt i Barneklær
Steinkjer - Telefon 61 604
Filial: Verdal, tlf. 78 485

A/L NAMDAL KORNSILO
Namsos — Telefon 73 196

PORSGRUNN HANDELSLAG
Ass. forretning
3900 Porsgrunn — Telefon 52 2 79

Ronsenprodukter i rikholdig utvalg får De hos
THV. ENDERUD & CO.
«Ronsensentret» Storgt. 1, Telefon 21 388
Hønefoss
Ellers alt i røkesaker, konfekt og lesestoff.
Distriktets eneste aut. Ronson-Service

Christiansands Babymagasin
ALT FOR BABY OG BARN
Markensgt. 26
Kristiansand S. — Telefon 22 646

Føreland Karosserifabrikk A/S
Spes.: Lettvekts Stålkarosseri
Øverbø pr. Kristiansand S. - Tlf. 38 005

OLAF B. TERJESEN A/S
Aut. Rørlegger
Teie — Tlf. 20 848

MELLEMSTRANDS TREVAREINDUSTRI
MØBELPRODUKSJON
Vigrestad — Jæren
Telefon Vigrestad 87 130

BRING MØBELSENTER A/S
Storgt. 32
Lillehammer Telefon 53 380

BRØDRENE KVIA
OFFENTLIG SLAKTERI
Nærbø
Telefon kontor og slaktehus 85 436
Telefon pølseri og butikk 85 127

MØBLER & LYS A/S
Alt i Møbler og Lamper
Sellebakk — Tlf. 14 341

A/S STOKKE PUKKVERK
Stokke — Tlf. 327
Pukk - Singel - Veigrus

SKAL DE KJØPE
SOVEROMSMØBLAR?
Sjå då først våre modeller.
Desse er Stilfulle - Prydfulle og Praktiske
Skogen Møbelfabrikk A/S
Rødland — tlf. Velandsnes 60 b

ATELIER GRETHE A/S
Storgt. 19 - 3100 Tønsberg - Tlf. 12 2 77

Ragnar Olsen Karosseriverksted
Utfører all slags Karosseri og Opprettingsarbeid
Kalbergvn. 6 Tlf. 55 1 83 - 1500 Moss

EVENSEN & EVENSEN
Aut. Entreprenørforretning
ALT I MUR - TRE - BETONG
Tlf. 52 147 — Lillehammer

E. MENGSHOEL A/S
Lillehammer — Telefon 53 520
Byggevarer — Trelast

TRÆLEBORG BAKERI A/S
Tønsberg — Telefon 12 423

H. LØVOLD
Fiskeforretning - Fast bilrute
Namsos — Telefon 72 773

HELGE SOLUM TEPPEFORRETNING
Spesialforretning i vegg til vegg-tepper og i avpassede tepper
Helgerødgt. 7 - 1500 Moss - Tlf. 57 4 70

KARL HOLM
Slakter og Pølsemakerforretning
Arendal — Tlf. 21 134

LEIF ROTMO
Ass. landhandel
Helgådalen
Telefon Verdal 80 473

H. O. MOEN IMPORT
Stort utvalg i kjoler og stoffrester
Namsos Telefon 73 177

SKOTØYMAGASINET
Telefon 3076 — ÅRNES
Skotøy — Herreekvipering
Sportsartikler — Møbler

BRØDR. AAKVIK A/S
Entreprenørforretning
Ålesund — Sentralbord 24 651

HAFSLUND VULK A/S
Utfører banepålegging - Avbalansering
Omlegging - Reparasjoner
Isevn. 59 - Sarpsborg - Tlf. 67 452

STÆRKEBYE TRYKK
Alt i trykksaker
3051 Mjøndalen - Tlf. Drammen 82 62 56

WOLD & HANSEN
Lerdalsgt. 21 - Strømmen
Telefon 71 22 67
Blikkenslageri - Alt i bygningsarbeide

STANGE ELEKTRISKE
Elektrisk forretning
Aut. Installatør
Telefon 31 430 — Stange

FREMKALLING — KOPIERING
Den beste service, hurtigste levering til rimeligste priser får De når De sender Deres filmer til
Døhlens Fotolaboratorium
Strømmen

ALVHILD JØRGENSEN
Håndarbeider - Garn - Brukskunst
NOTODDEN
Tlf. 11 693

A. OPSAHLS EFTF.
Gunnar Erichsen
Kjøttforretning
Telefon 86 20 94 - SKI

LILLESTRØM KONFEKSJON
LILLESTRØM
HERRE-, GUTTE- og PIKEKLÆR

Glassmester REIDAR HESLER
Stasjonsvn. 39 — Strømmen
Telefon 71 29 16
Kunst- og Bygningsglassmesteri

EINAR ØVERLI
Trelasthandler
Hamar — Tlf. 23 692

EIVIND J. ALHAUG
Entreprenør
Hamar — Tlf. 22 954

De får mange tips ved en rundtur i vår forretning. — Gå innom
SIG. BERGERSEN
Nittedalsgt. 19, Lillestrøm, Tlf. 71 13 03
Glass - Stentøy - Kjøkkenutstyr - Damevesker - Parfyme - Leketøy

KLAUS LANGSHOLDT
Aut. Rørleggerfirma
1700 Sarpsborg — Telefon 53 9 88

Hamar — Ålesund — Stjørdal — Tingvoll — Mosjøen
Nøtterøy — Molde — Askim — Jeløy — Sandvika

SVERRE MAGNUS GISET A/S
Optiker
Hamar — Tlf. 21 230

SOLVANG BENSIN & SERVICE
Synnøve og Vigleif By
Furnesvn. 111 - 2300 Hamar - Tlf. 22 6 65
Vask - Smøring - Oljeskift - Rekvisita
Parafin - Fyringsolje — Kiosk: Tobakk - Frukt - Sjokolade - Is - Mineralvann

BRØDRENE SKÅRET
Elektrisk monteringsverksted
Hamar — Tlf. 25 621

ARNE MOEN
Byggmester — Entreprenørforretning
Molde — Sentralbord 51 088

HAMAR RØRLEGGERBEDRIFT A/S
Aut. Rørlegger
Skolegt. 12, Hamar — Tlf. 23 024

SKOGVEIEN AUTO A/S
Bilforretning — Mobilstasjon
Bensin - Olje - Service
Hamar — Tlf. 22 090

O. NØRVE A/S
Ålesund — Sentralbord 25 740
Trelast — Bygningsartikler

STÅL & ALUMINIUM SVEIS A/S
Tenvik
Nøtterøy Telefon 83 318

OSCAR BERG A/S
Tekstilmagasin
Stjørdal — Telefon 94 433

ORKERØD SELVBETJENING
Inneh.: B. Nordnes
Alt i Dagligvarer
Rambergvn. 24 - Jeløy - Telefon 53 717

P. HASSELØ & CO.
Kolonial - Sild - Fisk - Glass - Krustøy
Tingvoll — Tlf. 71

BÆRUM BLOMST
Inneh.: Jan Kvam
Ringeriksvn. 36, Sandvika, v/Løkkebrua
Telefon 54 03 62
Brudebuketter - Dekorasjoner - Kranser
Tilsluttet Interflora, Norge

HAMAR BETONGFABRIKK A/S
Ferdigbetong
Hamar — Telefon 22 223

BJ. TANGEN
Heidemannsgt. 31 - 2300 Hamar
Telefon 23 2 43
Kolonial - Tobakk - Frukt

MOSJØEN SKOTØYMAGASIN
C. M. Havigsgt. 14 - Tlf. 70 251
ALT I SKOTØY
Mosjøen

BRØDRENE HUSE & SØNNER
Murmester- og Entreprenørforretning
Askim — Telefoner: 88 17 64 - 88 25 79

Fredrikstad — Tønsberg — Skien — Stokke — Åsgårdstrand
Holmestrand — Brevik — Molde — Vegsund

HOTELL SOCIETETEN
Vertskap: Marit og Finn Vik
3080 Holmestrand — Telefon 51 7 98

OLAVSENS ELEKTRISKE
Aut. installatør
Fredrikstad — Telefon 15 275

PETTERSENS SØNNER
Lakkeringsverksted
Moum pr. Fredrikstad — Tlf. 14 374
Alt i lakkering av person- og lastebiler

MÜLLERS MARINA
Hj. Nilsensgt. 9 — Fredrikstad
Telefon 11 871
BENTE MÜLLERS SALONG
Brochsgt. 1 — Fredrikstad
Telefon 13 146

Gode og rimelige sko
SKO-HENRIK
Håkon Gamlesgt. 5—7
Tønsberg — Telefon 12 965

A/S DANTHERM
Varmluftaggregater
Tønsberg — Telefon 12 121

VESTFOLD DYKKERSENTER A/S
Spesialforretning i dykkerutstyr
Farmands vei 13
Tønsberg — Telefon 15 839

HUMLEN INDUSTRI A/S
6020 Vegsund
Telefon Ålesund 41 360

STOR-VASK A/S
Telefoner 26 666 - 27 696
SKIEN

SYSTEM-SERVICE A/S
Alt i kontormaskiner
Telefoner 24 790 - 24 791
Blomsgt. 33 SKIEN

KALAND RUSTFRITT
Mellumveien 1 - SKIEN - Tlf. 26 568
Rustfritt utstyr til storkjøkken

OLAV SØRHAUG & CO.
Trelastforretning
Stokke — Telefon 16

BENYTT
Geo Selskapsmat
GEO VARESENTER
Åsgårdstrand - Telefon 81 004

EUGEN SØRENSEN
Tepper — Møbler
Holmestrand — Telefon 51 207

H. A. DAHLS MØBELFORRETNING A/S
Møbler — Tepper
Brevik — Telefon 70 034

E. SLORER JACOBSEN & CO.
Speiderveien 29 - Fredrikstad
Telefoner: 16 540 - 16 945
«HAVETS DELIKATESSER»

Stavanger - Sandefjord - Molde - Ålesund - Minnesund - Arendal
Sør-Audnedal - Skudeneshavn - Larvik - Hønefoss - Spillum

A/S SERVICE
Ålesund — Telefon 21 517
Radio — TV

ARNE A. WAMS EFTF.
ALT I DAGLIGVARER
Tlf. 85 70 07 — Vikersund

AUDNA BRUK
Alt i trelast for nybygg og reparasjoner
Sør-Audnedal — Telefon 65 140

SANDAR BILLAKKERING
Haukerød
Sandefjord — Telefon 75 266

MATHIAS JULNES
Byggmester
Molde Telefon 53 042

NORDSTRAND FOTO
Alt i Foto og Smalfilmutstyr
Storgt. 20 - Hønefoss - Telefon 22 251

E. P. AASE
Alt i Kolonial
Sandnes — Tlf. 61 618

SØRENSENS EFTF.
BAKERI
2092 Minnesund — Telefon 76 80 78

Hundhammer Eskefabrikk A/S
Konditoresker — Smørbrødesker
Trådstiftesker — Fittingesker
Meieriemballasje
Mariero — postadr. 4010 Stavanger
Hillevåg - Tlf. Stavanger 36 503, 29 160

JOHAN P. BJØRNSETH
FRUKT & TOBAKK
Ålesund — Telefon 22 081

ARNE MOEN
Byggmester — Entreprenørforretning
Molde — Sentralbord 51 088

ASBJØRN VIKHAGEN
Blikkenslagerverksted
Ventilasjonsanlegg
Molde — Telefon 52 105

SKUDENESHAVN RØRLEGGERFORRETNING
Aut. Rørleggerfirma
Skudeneshavn — Telefon 58 338

OTTO JOHANSEN A/S
Alt i Herre- og Ungdomsklær
Arendal — Telefon 21 122

ELVIN LINDSTRØMS EFTF.
Gunv. Hamre
Granit og Marmorsliperi
Stavanger — Tlf. 25 612

TORGER NAVERSEN
Aut. Rørleggerbedrift
STAVANGER
Telefon 23 383

Utgiver:
SAMORDNINGSRÅDET FOR
ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
Postboks 167 — 1324 LYSAKER
Returadresse: **AUG. HANSSENS FORLAG**
ØVRE SLOTTSGT. 5, OSLO 1

SKI BYGG

Telefoner: 86 10 19 - 86 10 37

Bygningsartikler

GUMMIFOTTØY
OG
REGNTØY

finner De hos oss

L. Evensens Eftf.

Pellygt. 71 - Sarpsborg
Telefon 54 222

MANDALS SPAREBANK

Mandal

*

Etablert 1840

Grafia Boktrykkeri, Oslo